

ศ.ดร.นพ. กระแส ชนะวงศ์
ผู้อำนวยการคนแรกของ
ศูนย์ฝึกอบรมและพัฒนาศาธารณสุขมูลฐานอาเซียน
และ
ผู้ก่อตั้งและประธานศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติ
แห่งเอเชีย

JICA กับการพัฒนาทรัพยากรบุคคลด้านสาธารณสุขมูลฐานในอาเซียน

ในขณะที่ความร่วมมือระหว่างประเทศอาเซียนกำลังเป็นที่พูดถึงอย่างกว้างขวางในปัจจุบันอันเป็นผลพวงมาจาก การเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปลายปี 2558 แต่แท้จริงแล้วความร่วมมือด้านสาธารณสุขของอาเซียนนั้นมีการวางรากฐานมานานกว่า 3 ทศวรรษ โดยมี JICA เป็นผู้มีบทบาทสำคัญ ทั้งนี้โครงการพัฒนาทรัพยากรบุคคลในอาเซียน (ASEAN Human Resource Development Project) โดยความช่วยเหลือของ JICA (Japan International Cooperation Agency) นั้นไม่เพียงแต่มีคุณูปการอย่างมากต่อการพัฒนาศาธารณสุขมูลฐานของประเทศไทย หากแต่ยังทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเพื่อนบ้านในอาเซียนอีกด้วย โครงการดังกล่าวนำไปสู่การก่อตั้งศูนย์ฝึกอบรมและพัฒนาศาธารณสุขมูลฐานอาเซียน (ASEAN Training Center for Primary Health Care Development หรือ ATC/PHC) ร่วมกับกระทรวงสาธารณสุขและมหาวิทยาลัยมหิดล ในปี 2525 และต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็นสถาบันพัฒนาสุขภาพอาเซียน (ASEAN Institute for Health Development, AIHD) เมื่อปี 2552 ที่ผ่าน มา

ศ.ดร.นพ. กระแส ชนะวงศ์ อดีตผู้อำนวยการศูนย์ฯ ได้เล่าให้ฟังถึงประสบการณ์การทำงานร่วมกับ JICA และความประทับใจต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงที่ได้รับเชิญมาให้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการศูนย์ฯ คนแรก ตั้งแต่ปี 2525 ถึง ปี 2533 ว่า “เมื่อมาเป็นผู้อำนวยการศูนย์ฝึกอบรมและพัฒนาศาธารณสุขมูลฐานอาเซียน ผมได้ริเริ่มคิดหลายอย่าง มีความประทับใจ และมีความทรงจำที่ดี ตอนแรกนึกว่าจะมาทำ 2-3 ปี พอทำแล้วอย่างน้อยก็ภูมิใจที่จะได้ตอบแทนมหาวิทยาลัยที่เคยเรียนมาบ้าง และก็ภูมิใจที่จะได้ทำโครงการที่รัฐบาลญี่ปุ่นหรือ JICA มีส่วนให้ความช่วยเหลือด้วย”

คุณหมอได้เริ่มเล่าถึงการถือกำเนิดขึ้นเป็นศูนย์ฯ ในระดับภูมิภาคให้ฟังว่า เดิมทีศูนย์ฯ แห่งนี้จะมุ่งเน้นพัฒนาทรัพยากรบุคคลด้านการสาธารณสุขมูลฐานเฉพาะในประเทศไทย แต่คุณหมอได้เสนอให้ขยายขอบเขตให้ครอบคลุมถึงประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียนด้วย ทำให้การช่วยเหลือของ JICA ไม่จำกัดอยู่แต่ในประเทศไทยเท่านั้น โดยศูนย์ฯ ได้จัดอบรม จัดสัมมนา และมีการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ด้านการสาธารณสุขมูลฐานกับประเทศต่าง ๆ ในอาเซียนอย่างสม่ำเสมอ ต่อมา JICA มีส่วนในการผลักดันให้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้มีความยั่งยืนมากขึ้น ด้วยการเข้ามาสนับสนุนการเรียนการสอนด้านการสาธารณสุขมูลฐานและการพัฒนาชุมชนในระดับปริญญาโท ซึ่ง “ถือเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ความช่วยเหลือที่ญี่ปุ่นให้ในลักษณะของ Third Country Training Program และยังเป็น Degree Program ที่ความช่วยเหลือของญี่ปุ่นที่มายังประเทศไทยได้ก็ต่อประเทศอาเซียนด้วย” คุณหมอกล่าวถึงการเข้ามาเติมเต็มของ JICA อย่างชื่นชมและเชื่อว่า JICA ยังสามารถช่วยสนับสนุนการพัฒนาในด้านอื่น ๆ ในชนบทไทยและอาเซียนได้อีกมาก เพราะปัญหาใหญ่ของภูมิภาคในวันนี้ คือ ช่องว่างระหว่างคนในเมืองกับคนชนบท

นอกเหนือจากการสนับสนุนในเรื่องงบประมาณแล้ว JICA ยังส่งผู้เชี่ยวชาญด้านสาธารณสุขที่หมุนเวียนมาจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ของญี่ปุ่นมาเป็นระยะ ๆ เพื่อร่วมแลกเปลี่ยนทางวิชาการกับประเทศต่าง ๆ และในทุกครั้งของการจัดอบรม หรือ จัดสัมมนาต่าง ๆ JICA จะส่งนักศึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญญี่ปุ่นมาร่วมฟังด้วย การจัดตั้งศูนย์ฯ จึงเป็นประโยชน์กับทุกฝ่ายอย่างแท้จริงด้วยการเป็นศูนย์กลางการสาธารณสุขมูลฐานของภูมิภาคที่รวบรวมเอาองค์ความรู้และข้อมูลจากประเทศในอาเซียนมาไว้ด้วยกัน ทำให้องค์การอนามัยโลกให้ความสำคัญและ

จัดตั้งเป็นศูนย์ประสานงาน (Collaborating Center) ด้านการสาธารณสุขมูลฐานของไทยในเวลาต่อมา ความสำเร็จนี้เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ คุณหมอกะระแส ชนะวงศ์ ได้รับรางวัลยกย่องให้เป็นนักสาธารณสุขดีเด่นระหว่างประเทศ (Ralph Sack Prize) จาก Western Consortium in Public Health สหรัฐอเมริกา ในเวลาต่อมา

ตลอดระยะเวลากว่า 8 ปีในการทำงานร่วมกับ JICA ในการบริหารศูนย์ฯ คุณหมอกะระแสมีความประทับใจต่อเพื่อนร่วมงานชาวญี่ปุ่นอยู่หลายประการซึ่งคุณหมอได้นำไปสอดแทรกในการเรียนการสอนทุกระดับอย่างสม่ำเสมอ ประการแรก ความตรงต่อเวลา ซึ่งคนญี่ปุ่นมีการบริหารเวลาที่ดีเยี่ยม ประการสอง ความละเอียดลออ คนญี่ปุ่นมีการเตรียมการหาข้อมูลต่าง ๆ อย่างที่ก้าวก่อนการประชุมทุกครั้ง ทำให้การประชุมมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ประการสาม ความมีวินัยและการยึดมั่นในกฎกติกา แต่ขณะเดียวกันก็พร้อมที่จะยืดหยุ่น หากมีความสมเหตุสมผลพอ และประการสุดท้ายคือ ความโปร่งใส ตั้งแต่ระดับผู้รับเหมาก่อสร้างชาวญี่ปุ่น ไปจนระดับผู้บริหาร JICA นั้นไม่เคยมีพฤติกรรมที่ทำให้ผู้รับทุนมีความเคลือบแคลงใจแต่ประการใด นอกจากการนำคุณลักษณะต่าง ๆ เหล่านี้ไปถ่ายทอดให้กับนักเรียนนักศึกษาแล้ว คุณหมอกะระแสก็ได้นำมาประยุกต์ใช้ทั้งในการทำงานและในชีวิตประจำวันเช่นกัน

อย่างไรก็ตามคุณหมอได้ให้ข้อเสนอแนะ เพื่อเป็นการสานต่อความริเริ่มที่ JICA ได้สนับสนุนมาแต่แรกว่า “อยากให้มีการติดตามความก้าวหน้า หาก JICA จะสานความร่วมมือต่อ ควรเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดความคล่องตัวหรือเพื่อให้เกิดความมั่นใจ เพราะคำว่า JICA ก็เป็นแบรนด์เนมที่สำคัญ สามารถใช้ยกระดับให้กลายเป็นสถาบันนานาชาติ โดยมีญี่ปุ่นซึ่งเป็นผู้ริเริ่มเป็นแกนนำได้” นอกจากนี้แล้ว JICA ยังสามารถเข้ามาเติมเต็มช่องว่างเรื่องความไม่สมดุลระหว่างจำนวนบุคลากรทางการแพทย์กับจำนวนประชากรในประเทศไทยได้ ด้วยการสร้างโรงเรียนแพทย์ให้มากขึ้น โดยใช้ประสบการณ์จากญี่ปุ่นให้เป็นประโยชน์ ประเทศไทยยังขาดแพทย์และพยาบาลอีกมาก อาจจะใช้ตัวอย่างจากญี่ปุ่นเรื่องการสนับสนุนเอกชนให้ช่วยสร้างแพทย์ให้ประเทศชาติได้

สุดท้าย คุณหมอกะระแสได้กล่าวขอบคุณรัฐบาลญี่ปุ่นและ JICA ทั้งในฐานะของประชาชนคนไทยคนหนึ่งและข้าราชการไทยที่มีความใกล้ชิดกับญี่ปุ่น สำหรับคุณูปการในการช่วยพัฒนาการสาธารณสุขมูลฐานในประเทศไทยและในประเทศเพื่อนบ้าน และคุณหมอไม่ลืมที่จะฝากกำลังใจไปยังรัฐบาลญี่ปุ่นและเจ้าหน้าที่ JICA ว่า “การที่ญี่ปุ่นได้ช่วยเหลือและให้การสนับสนุนใครต่อใครไว้ในอดีตจะด้วยเหตุผลใด ๆ ก็ตาม JICA ได้ทำให้ประเทศญี่ปุ่นและคนญี่ปุ่นเป็นที่รักของมวลมนุษยชาติอย่างมาก ด้วยลักษณะเฉพาะตัวของคนญี่ปุ่น... JICA คือตัวเชื่อมโยงที่ทำให้รัฐบาลญี่ปุ่นมีความสง่างาม”

